

MUSIQA TA'LIMI YO'NALISHI TALABALARINI MUSIQA O'QITISH METOD VA USULLARI BILAN TANISHTIRISH MUAMMOSI

Muallif: Sabirdjanova Dilnoza Zafar qizi ¹

Affilyatsiya: Xalqaro Nordik universiteti tayanch doktoranti ¹

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14410527>

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada musiqa ta'limi bakalavrit ta'lim yo'nalishi talabalarining musiqa o'qitish metodu va usullari bilan tanishtirishning birlamchi muammolari tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: musiqa, o'qitish, metod, usul, metodologiya, fan, ta'lim, yo'nalish, bo'lajak o'qituvchi, kasbiy, metodik madaniyat, pedagogika.

Umumiy va maxsus metodologiyaning o'ziga xos tomonlarini tavsiflashda ularning o'zaro bog'liqlik jihatlarini ko'rsatish kerak, bu ularning tarkibiga kiradigan bilimlarni umumlashtirilganligi va uzatishning keng doirasiga ega ekanligini ko'rsatadi. Birinchi navbatda, ularni mavzu yuzasidagi bir-biridan bilimlarni ajratib turadi. Umumiy va maxsus metodologiyaning muhim jihatlarini belgilashda bilim masalasi eng muhimlaridan biri deb hisoblanishi kerak. Chunki, mavzuni taqdim etish jarayonida o'qituvchi uchun ma'lum bir muammoni uslubiy va metodik darajada tahlil qilishda turli xil yondashuvlar misollarini namoyish etish maqsadga muvofiqdir.

Musiqa pedagogikasi ta'limi tizimi metodologik bilimlarning mazmuni, g'oyasi, mohiyati va ahamiyati bo'lajak musiqa o'qituvchisining metodik madaniyati muammosini, uning faoliyatini o'ziga xos xususiyatlariga muvofiq ko'rib chiqish imkonini beradi.

Birinchidan, musiqa ta'limi bakalavriat ta'lim yo'nalishi talabalariga bo'lajak o'qituvchining metodologik madaniyati, uning kasbiy tayyorgarligiga bog'liqligi va qolaversa, uning tarkibiy qismi sifatida umumlashtirilgan g'oyani berishi mumkinligini ta'kidlash joizdir.

Metodik madaniyat namoyon bo'lishining yetarli yuqori darajasini tavsiflovchi shaxsiy va kasbiy fazilatlarini doimiy ravishda ochib berishimiz lozimdir. Bo'lajak musiqa o'qituvchilari kasbiy ahamiyatga ega muammolarni tahlil qilish va hal qilishda yaxlit, konseptual yondashuvning asosini tashkil etgan turli darajadagi uslubiy bilimlarning alohida ahamiyatini ko'rsatish kerak. Bo'lajak musiqa o'qituvchisining metodik madaniyatining muhim tarkibiy qismlari orasida pedagogik omillar va hodisalarni aks ettiruvchi shaxsiyatni idrok etish qobiliyatini, ularni oldindan aks ettirish qobiliyatini, pedagogik ta'sirning turli vositalarini ilmiy asoslangan tanlashni ta'kidlash kerak.

Musiqa ta'limi bakalavriat ta'lim yo'nalishi talabasining metodik madaniyatining mohiyati ikki darajada ajratgan holda ko'rib chiqish mumkin degan fikrni ilgarni surdik:

a) bo'lajak o'qituvchining ijtimoiy-siyosiy tajribasi, shu jumladan uslubiy bilim, ko'nikma va ularni takomillashtirish ehtiyojlari;

b) pedagogik musiqa ijrochisi shaxsining integrativ xususiyati sifatida, birinchi navbatda didaktik tafakkurda, ijodiy bilimlarda namoyon bo'ladi va u tomonidan musiqiy-nazariy, pedagogik, kasbiy-ijrochilik nazariyani o'zgartirish amaliyotlari.

Talabalarda metodik madaniyatni takomillashtirishda ilmiy va pedagogik fikrlash uslubi ham asosiy hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bo'lajak musiqa o'qituvchisining fikrlash uslubini aniqlash, albatta, o'zaro bog'liq bo'lgan ikkita tomonni o'z ichiga oladi: ilmiy va badiiy. Ularning birligini ta'kidlab, ushbu tomonlarning har biriga alohida e'tibor qaratish lozim.

Shunday qilib, professional musiqa o'qituvchisining ilmiy jihatini tavsiflashda, asosan, uning qonuniyatlari va qarama-qarshiliklarini aks ettiruvchi haqiqiy faktlar, pedagogik voqelik, toifalar va tushunchalarni tushunishda uning roli ta'kidlanadi.

O'z navbatida, fikrlashdagi badiiy jihat nafaqat pedagogik voqelik faktlarini kuzatish va umumlashtirish, balki ularga individual-shaxsiy baho va talqin berish qobiliyati orqali namoyon bo'ladi. Musiqa ta'limi yo'nalishi talabasining kasbiy tafakkurining badiiy yo'nalishi, birinchi navbatda, uning faoliyatining ob'ektiv mazmuni – san'atning o'zi (musiqa) va u bilan o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi aloqani o'z ichiga olgan jarayon bilan belgilanadi. Ushbu jarayon musiqa talabasining professional tafakkurining badiiy jihatining yetakchi rolini oldindan belgilab beradi.

Ushbu mavzuni o'rganish barobarida talabalarning umuman kasbiy musiqiy-nazariy fanlarni o'qitish muammosiga va uning o'zlashtirish yoki uzatishdagi metodik darajasiga, xususan, qiymat munosabatini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratish lozim.

Musiqa pedagogikasi muammolarini uslubiy tahlil qilishning mohiyati sifatiga gap borganda qanday bo'lmasin, uni oshkor qilishni avvalgi muammoni umumlashtirishdan boshlash tavsiya etiladi. O'qituvchi uchun talabalar maxsus o'quv kursi mazmunini o'rganish zarurligini qanchalik chuqurroq his qilganliklarini qayd etish, shuningdek, umumiy o'rta ta'lim maktabi o'qituvchisi faoliyatining vazifalari va maxsus tabiati masalasiga nisbatan ularning yondashuvchi o'zgarganligini aniqlash muhimdir. Agar amaliy mashg'ulot faol, qiziqarli, ishonchli o'tgan bo'lsa, unda yangi mavzuga murojaat qilishda talabalarning fikrlariga tayanib, ularga alohida murojaat qilish talab etiladi. Agar talabalar amaliy mashg'ulotlarda faolsizlikni namoyon etgan bo'lsa, unda o'qituvchining o'zi o'rganilgan mavzu bo'yicha umumlashtirishlarni amalga oshirib, talabalarning zaif faoliyatining sabablarini sinchkovlik bilan o'rganib chiqadi.

Musiqa ta'limi yo'nalishi talabalarining mavjud fikrlash darajasi g'oyasini o'zgartirish uchun avvalam bor o'quv dasturidagi materialni o'qituvchi tomonidan uzatilayotganida yangi mavzu bo'yicha materialni taqdim etishning eng maqbul mantig'i masalasini hal qilishga, uni umumlashtirgan holda taqdim etishni, qaysi o'lchov bilan aniqlash kerakligi mexanizmlari shart bo'ladi. Aniqlik va ravshanlik uni ushbu auditoriya talabalariga taqdim etish mumkin.

Bunday sharoitlarda bo'lajak musiqa o'qituvchisining kasbiy va ijodiy faoliyati nuqtai nazaridan metodik tahlilni ko'rib chiqish talabalar uchun alohida qiziqish uyg'otadi. Bu maqsadga alohida e'tibor talabalar tomonidan uslubiy tahlilning turli darajadagi mohiyatini batafsil yoritishga alohida e'tibor berish tavsiya etiladi. Odatda,

barcha talabalar ushbu darajalarning har birining o'zlari uchun zarur bo'lgan rolini anglaydilar, o'zlarining qobiliyatlari va tayyorliklarini tahlilining u yoki bu darajasini amalga oshirishga tayyorlik bilan baholaydilar. Bunda qo'llaniladigan amaliy metodikalar yangi mavzuni mustahkamlaydi va mantiqiy ravishda metodologik tahlilning keyingi tomonini aniqlash zarurligiga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

Panjiyev Q.B. Musiqa o'qitish metodikasi. Darslik. Toshkent. 2023. 306 b.

Panjiyev Q.B. O'zbek xalq qo'shiqlari vositasida bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish. Monografiya. T.: 2022 y. 207 b.

Abdullin E.B. Teoriya i praktika muzikalnogo obuchenie v obshe obrazovatelnoy shkole. M. 1983.

Ibrohimov O.A. "O'zbek xalq musiqa ijodi" (metodik tavsiyalar 1-qism), Toshkent. 1994-y. B. 62.

